

Слободяник Н. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри організації судових та правоохоронних органів*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Реалізація засад верховенства права в умовах побудови правової, демократичної, незалежної держави потребує насамперед справедливого, прозорого та відкритого функціонування держави та її органів, діяльність яких регламентована Конституцією, законами, іншими нормативно-правовими актами, а основний напрям такої діяльності полягає в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Одним із важливих напрямків державної діяльності суверенної та незалежної України є судова діяльність, яка спрямована на забезпечення принципу верховенства права в суспільстві. Надзвичайно вагомими та актуальними в цьому аспекті є підстави та порядок притягнення суддів до відповідальності, а також проблеми правового регулювання цього питання. Дана тема була предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: Алексеев В. Б., Барабаш А. Т., Бойцова Л. В., Виноградова Л.С., Картузова І.О., Кивалов С. В., Подкопаєв С. В., Пильд Ю. А. тощо.

Відповідно до ч. 1 ст. 84 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дисциплінарне провадження – це процедура розгляду органом, визначеним законом, звернення, в якому містяться відомості про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги судді (Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010р. № 2453-VI [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>).

На думку Подкопаєва С. В., дисциплінарне провадження, як комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій, вимагає високої міри правової і процедурно-процесуальної регламентації (Подкопаєв С. В. Про підставу дисциплінарної відповідальності судів// Юридичний журнал. – 2005. – № 8. – С. 118-119).

У разі, коли судді не виконують своїх обов'язків ефективно та неупереджено або коли мають місце дисциплінарні порушення, повинні бути вжиті всі необхідні заходи, за умови, що вони не впливають на незалежність правосуддя (Рекомендація № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», схваленої Комітетом Міністрів Ради Європи 13 жовтня 1994р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_a52).

Відповідно до конституційних принципів та правової традиції кожної із держав, можуть бути вжиті такі заходи: усунення судді від провадження у справі; зменшення розміру винагороди протягом певного періоду часу; тимчасове призупинення суддівських повноважень тощо. У рекомендації № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», схваленої

Комітетом Міністрів Ради Європи 13 жовтня 1994 р., викладені основні принципи, що стосуються незалежності суддів, серед яких принцип стосовно невиконання обов'язків і дисциплінарних порушень.

Європейська хартія про Закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 р. також містить вимоги, щодо підстав та порядку притягнення суддів до відповідальності. Так, вирішення питань, пов'язаних із застосуванням санкцій до суддів, повинен здійснювати орган, незалежний від виконавчої й законодавчої гілок влади. Конкретні заходи покарання, які може бути застосовано до суддів, повинні бути перераховані в законі, а призначатися вони повинні на підставі принципу спів розмірності (Європейська хартія про закон «Про статус суддів» Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 10.07.1998 [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_236).

Відповідно до ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено підстави, за наявності яких суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження. Органами, покликаними здійснювати дисциплінарне провадження щодо суддів відповідно до ст. 85 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є: Вища кваліфікаційна комісія суддів України – щодо суддів місцевих та апеляційних судів; Вища рада юстиції – щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України. Статтею 88 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ч.2 ст. 37 Закону України «Про Вищу раду юстиції» передбачено, що при вирішенні питання про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності до нього може бути застосовано тільки один вид дисциплінарного стягнення – догана.

Беручи до уваги міжнародні стандарти та принципи, що відображені в національному законодавстві, необхідно вдосконалити механізм притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності з метою недопущення дискредитації судової влади, чітко визначити підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, перелік яких не може бути розширений чи неоднозначно тлумачений. Доцільним також є доповнення Закону України «Про Вищу раду юстиції» врегулюванням порядку прийняття актів із питань повторного розгляду та порядком прийняття актів з питань дисциплінарної відповідальності. Аналіз досвіду зарубіжних країн зумовлює питання про доцільність віднесення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Державної судової адміністрації України до структури Вищої ради юстиції, що дасть можливість зосередити повноваження цих органів в одному конституційному органі з метою ефективного функціонування органів, покликаних здійснювати формування суддівського корпусу.

Зважаючи на те, що саме від судді великою мірою залежить авторитет судової влади, виникає суспільна необхідність забезпечення гарантій недоторканості та незалежності суддів, і водночас, у разі порушення законодавства, притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.